

ساخت میانه در زبان فارسی

بر اساس چارچوب گیون

www.ketab.ir

فاطمه ارشدی

تابستان ۱۴۰۰

سرشناسه	: ارشدی، فاطمه، ۱۳۵۹
عنوان و نام پدیدآور	: ساخت میانه در زبان فارسی: بر اساس چهارچوب گیون / فاطمه ارشدی؛ با همکاری موسسه فرهنگی هنری سرای علم شهر راز؛ ویراستار انسیه هاشمی قلاتی
مشخصات نشر	: شیراز: نشر آرمین، ۱۴۰۰
مشخصات ظاهری	: ۱۰۷ ص؛ ۱۳۵ × ۲۱۵ س.م
شابک	: 978-622-96483-7-7
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: فارسی - فعل
موضوع	: Persian language -- Verb
موضوع	: فارسی - دستور
موضوع	: Persian language - Grammar
موضوع	: خسارت تأخیر تأدیه - ایران
موضوع	: Late payment damages- Iran
شناسه افزوده	: موسسه پژوهشی سرای علم شهر راز
رده بندی کنگره	: ۳۷۱PIR
رده بندی دیویی	: ۵۴۴
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۳۶۰۹۵
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: فیپا

ساخت میانه در زبان فارسی

بر اساس چارچوب گلین

فاطمه ارشدی

با همکاری موسسه فرهنگی هنری سرای علم شهر راز

نوبت و سال چاپ: اول ۱۴۰۰ / شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه / شابک: ۹۶۴۸۳-۶۲۲-۹۷۸-۷-۷
ویراستار: انسیه هاشمی قلتانی / طراح جلد: جمشید رضایی / صفحه آرا: نفیسه اعتماد/چاپخانه: اشراقی

انتشارات برازمان: شیراز، خیابان قصر الدشت کوچه ۱

فهرست مطالب

۷	مقدمه
۱۳	فصل اول
۱۳	مروری بر مطالعات پیشین
۱۳	زبان‌شناسان غیر ایرانی
۱۳	۱. کایزر و روپر
۱۶	۲. هله و کایزر
۱۷	۳. رابرتز
۱۹	۴. فاگان
۲۲	۵. استروک
۲۴	۶. کیمر
۲۶	۷. هامفریز
۲۷	۸. چو
۲۸	۹. گیون
۲۹	۱۰. شیباناتی
۳۳	۱۱. گیرارتز و کویچنز
۳۴	دستورنویسان ایرانی
۳۴	۱. ناتل‌خانلری
۳۵	۲. احمدیگیوی و انوری
۳۶	۱. دبیرمقدم
۳۸	۲. رحیمیان
۳۸	۳. ارژنگ
۴۱	۴. حق‌بین

۴۵	۵. منصوری
۴۷	۶. راسخ‌سپند
۵۳	۷. رضایی
۵۷	۸. اسماعیلی‌فرد
۶۳	فصل دوم
۶۳	چارچوب تحلیل
۶۳	زبان‌شناسی نقشگرا
۶۴	ساخت ناگذرا
۶۸	ساخت میانه از دیدگاه گیون
۷۳	فصل سوم
۷۳	تجزیه و تحلیل داده‌ها
۷۳	ساخت میانه در زبان فارسی
۸۵	فعل با دو خوانش میانه و مجهول
۹۱	انواع ساخت میانه در زبان فارسی
۹۴	ساخت میانه در انواع متون مختلف زبان فارسی
۹۶	برآیند فصل
۹۹	فصل چهارم
۹۹	نتیجه‌گیری و پیشنهادها
۹۹	نتایج و دستاوردهای تحقیق
۱۰۳	فهرست منابع
۱۰۴	منابع انگلیسی

مقدمه

درباره‌ی ساخت میانه^۱ در زبان‌های مختلف پژوهش‌هایی صورت گرفته است. در دستورهای سنتی فارسی، بحثی از ساخت میانه نیست، اما برخی علاوه بر توصیف فعل‌های لازم و متعدی، افعال دووجهی را معرفی می‌کنند. این دسته از افعال، هم به صورت لازم و هم به صورت متعدی به کار می‌روند، که این‌گونه افعال دارای ویژگی ساخت میانه هستند. (احمدی‌گیوی و انوری، ۱۳۸۴: ۴۷).

برخی از زبانشناسان از جمله حق‌بین (۱۳۸۳) و اسماعیلی‌فرد (۱۳۸۹) و همچنین گیرارتز و کوی‌چنز^۲ (۲۰۰۷) ساخت میانه را در برابر جهت معلوم و مجهول قرار می‌دهند. از نظر حق‌بین ساخت میانه به لحاظ نحوی و معنایی به مجهول‌ها شباهت دارد و تنها گروه اسمی موجود در این‌گونه ساخت‌ها، دارای نقش معنایی پذیرا^۳ می‌باشد، بنابراین ساخت میانه را در تقابل با جهت معلوم و مجهول قرار می‌دهد. همچنین حق‌بین با تکیه بر چارچوب بوئرز^۴ بیان می‌کند که مهمترین تفاوت جهت مجهول و ساخت میانه این است که در جمله‌ی مجهول کنش‌گر

1 middle structure

2 Geeraerts & Cuychens

3 theme

4 Bowers

جمله را نمی‌توان از حیث معنایی حذف کرد و حتی اگر از حیث صوری نیز حذف شود، وجود آن قابل استنباط است، اما در ساخت میانه کنش‌گر از حیث معنایی نیز حذف می‌شود. همچنین اسماعیلی فرد بیان می‌کند که زبان ایتالیایی دارای سه جهت معلوم، مجهول و مجهول میانه است.

از نظر وی جهت مجهول میانه، حد وسط معلوم و مجهول است، به لحاظ نحوی معلوم و از حیث معنایی مجهول هستند، زیرا نهاد جمله نمی‌تواند کنش‌گر یا کنش پذیر باشد، بلکه عنصری از هر دو را دارد. در این جهت، کنش کنش‌گر برای خود یا به نفع خود اوست و خود متأثر از عمل فعل است. گیرارتر و کوی‌چنز نیز ساخت میانه را با جهت معلوم مقایسه می‌کنند. آن‌ها ساخت معلوم را به عنوان ساخت گذرایی که دارای کنش‌گر^۱ و کنش‌پذیر^۲ است معرفی می‌کند، اما ساخت میانه را به عنوان تغییر حالت فاعل توصیف می‌کنند. از نظر آن‌ها میانه تنها به کنش‌پذیر و تغییر حالت کنش‌گر اشاره می‌کند.

اما راسخ‌مهند (۱۳۸۶) و رضایی (۱۳۸۹) اشاره می‌کنند که دیدگاه حق‌بین و اسماعیلی فرد پذیرفتنی نیست و ساخت میانه به عنوان ساخت ضد سببی در تقابل با ساخت سببی قرار دارد و صورت میانه نمی‌تواند در تقابل با جهت معلوم و مجهول باشد.

رضایی بر اساس دیدگاه نقش و ارجاع^۳ اشاره می‌کند که ساخت‌های میانه را نمی‌توان مانند جهت مجهول دانست، زیرا مجهول‌سازی، فرایندی است که در سطح نحو صورت می‌گیرد، اما ساخت میانه به دلیل فرایند کاهش ظرفیت معنایی فعل در سطح واژگان رخ می‌دهد.

1 agent

2 patient

3 role & reference